

Monitoring Legislacji Międzynarodowej

Monitoring działań w UE (legislacja, publikacje) – 15 marca 2023 r.

- **Informacje generalne o prawie UE – akty prawne i dokumenty strategiczne**

Transgraniczne skutki wypadków przemysłowych – Decyzja 98/685/WE dotycząca zawarcia Konwencji o transgranicznych skutkach wypadków przemysłowych oraz Konwencja o transgranicznych skutkach wypadków przemysłowych

Na mocy decyzji 98/685/WE zawarta została, w imieniu Wspólnoty Europejskiej (obecnie Unii Europejskiej (UE)), Konwencja o transgranicznych skutkach wypadków przemysłowych. Konwencja ma na celu ochronę zdrowia ludzi i środowiska przed wypadkami przemysłowymi mogącymi spowodować skutki transgraniczne oraz wspieranie aktywnej współpracy międzynarodowej między umawiającymi się stronami przed takimi wypadkami, w ich trakcie i po nich.

Konwencja o transgranicznych skutkach wypadków przemysłowych, w ramach Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych, została podpisana przez 26 krajów, w tym 14 krajów UE, oraz samą UE. Na mocy decyzji Rady konwencja została zatwierdzona w imieniu Wspólnoty dnia 18 marca 1992 r. w Helsinkach. Konwencja ta określa zestaw środków mających na celu ochronę ludzi i środowiska przed wypadkami przemysłowymi mogącymi spowodować skutki transgraniczne oraz wspieranie aktywnej współpracy międzynarodowej między umawiającymi się stronami przed takimi wypadkami, w ich trakcie i po nich.

Ma ona zastosowanie do wypadków przemysłowych powodujących skutki transgraniczne, włącznie z wypadkami wskutek klęsk żywiołowych, z wyjątkiem:

- wypadków nuklearnych lub zagrożeń radiologicznych,
- wypadków w obiektach militarnych,
- uszkodzeń tamy,
- lądowych wypadków transportowych,
- przypadkowego uwolnienia organizmów genetycznie zmodyfikowanych,
- wypadków spowodowanych działalnością w środowisku morskim i rozlewów substancji szkodliwych na morzu.

Umawiające się strony zobowiązują się do zidentyfikowania działalności niebezpiecznych w zakresie swojej właściwości oraz powiadamiania stron poszkodowanych lub narażonych o każdej takiej proponowanej lub istniejącej działalności. Z inicjatywy którejkolwiek ze stron, inne strony podejmują dyskusje w sprawie identyfikacji takich działalności niebezpiecznych, które mogą powodować skutki transgraniczne.

Państwa sygnatariusze podejmują właściwe środki w celu zapobiegania wypadkom przemysłowym. W szczególności:

- środki stymulujące takie działania podmiotów gospodarczych, które obniżają ryzyko wypadków przemysłowych,
- ustalenie polityk w zakresie lokalizacji nowych działalności niebezpiecznych oraz istotnych zmian w odniesieniu do istniejących działalności niebezpiecznych, które mają na celu zminimalizowanie ryzyka dla ludności i środowiska,
- utrzymanie gotowości do reagowania w przypadku nagłych wypadków poprzez wprowadzenie koniecznych środków, w tym planów awaryjnych, w celu zapobiegania

i łagodzenia skutków transgranicznych. Sygnatariusze czynią wysiłki w celu zapewnienia zgodności takich planów.

Na mocy konwencji umawiające się państwa zapewniają przekazywanie opinii publicznej właściwych informacji na temat obszarów, które mogą być poszkodowane wskutek wypadku przemysłowego wynikającego z działalności niebezpiecznej. W stosownych przypadkach umawiające się państwa stwarzają opinii publicznej możliwości uczestniczenia w procesie podejmowania decyzji dotyczących środków zapobiegawczych i przygotowawczych. Osobom fizycznym lub prawnym, które zostały lub mogą zostać poszkodowane wskutek transgranicznych skutków wypadku przemysłowego na terytorium państwa sygnatariusza, zapewnia się dostęp do istotnych postępowań administracyjnych i sądowych na równi z obywatelami danego kraju.

Każda ze stron konwencji wprowadza system powiadamiania. W razie wypadku przemysłowego, lub jego nieuchronnego zagrożenia, powodującego lub mogącego powodować skutki transgraniczne, strona pochodzenia zapewnia:

- niezwłoczne powiadomienie stron poszkodowanych,
- uruchomienie planów awaryjnych,
- podjęcie środków reagowania tak szybko jak to możliwe w celu opanowania i zminimalizowania skutków wypadku. Umawiające się państwa podejmują wysiłki w celu koordynacji swoich środków reagowania.

Państwo pochodzenia może zwrócić się o pomoc do innych sygnatariuszy.

Każda ze stron wyznacza jeden punkt kontaktowy do celów powiadamiania o wypadkach przemysłowych i jeden punkt kontaktowy do celów pomocy wzajemnej. Każda ze stron powiadamia o nich pozostałe strony w terminie trzech miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej konwencji.

Strony aktywnie inicjują współpracę naukową i technologiczną oraz wspierają wymianę technologii w celu ograniczenia niebezpieczeństwa i konsekwencji wypadków przemysłowych. Muszą one także wspierać właściwe wysiłki międzynarodowe zmierzające do opracowania zasad w obszarze ponoszenia odpowiedzialności, w tym odpowiedzialności cywilnej. Strony konwencji spotykają się co najmniej raz w roku.

Konwencja przewiduje trzy mechanizmy rozstrzygnięcia sporów między sygnatariuszami:

- poszukiwanie rozwiązania na drodze negocjacji,
- przekazanie sporu do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości,
- postępowanie arbitrażowe.

Stosowanie tych metod jest dobrowolne i opiera się na zasadzie wzajemności. Strona może złożyć pisemne oświadczenie, że w relacjach z każdą ze stron przyjmujących na siebie takie samo zobowiązanie, przyjmuje jako obowiązkowe jeden lub oba wspomniane środki rozstrzygnięcia sporu. Ostatnie dwie metody mogą być wykorzystane jedynie w przypadkach, w których strony nie były w stanie rozstrzygnąć sporu na drodze negocjacji. Jeśli strony sporu zaakceptowały oba środki rozstrzygnięcia sporu, spór może być przedłożony tylko do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, o ile zainteresowane państwa nie uzgodniły inaczej.

Państwa sygnatariusze regularnie przekazują pozostałym stronom informacje w sprawie wykonania niniejszej konwencji.

Link do aktu prawnego:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A31998D0685>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A21998A1203%2801%29>

- **Prowadzone procesy konsultacyjne, stanowiska:**

1. Rozporządzenie w sprawie wskaźników referencyjnych – przegląd zakresu i systemu wskaźników referencyjnych spoza UE

Konsultacje publiczne przepisów prawa bankowego i finansowego w UE – w oparciu o Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1011 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie indeksów stosowanych jako wskaźniki referencyjne w instrumentach finansowych i umowach finansowych lub do pomiaru wyników funduszy inwestycyjnych – I Etap legislacyjny – Zaproszenie do zgłaszania uwag. Ostateczny termin na przesłanie opinii to 29 marca 2023 r.

W rozporządzeniu (UE) 2016/1011 (rozporządzenie o wskaźnikach referencyjnych lub rozporządzenie BMR) uregulowano kwestie związane z indeksami stosowanymi jako wskaźniki referencyjne w instrumentach finansowych i umowach finansowych. Zawarto w nim przepisy dotyczące stosowania pozaunijnych wskaźników referencyjnych, które będą miały zastosowanie od 1 stycznia 2024 r. Zgodnie z tymi przepisami pozaunijne wskaźniki referencyjne można stosować w UE wyłącznie w przypadku gdy spełniają one wymogi zbliżone do tych przewidzianych w rozporządzeniu BMR. Choć większość najważniejszych jurysdykcji wdrożyła wiążące przepisy dotyczące najistotniejszych wskaźników referencyjnych, bardzo niewielka część z nich uregulowała kwestie związane ze wskaźnikami referencyjnymi równie kompleksowo jak UE. W rezultacie bardzo mała liczba administratorów spoza UE zdecydowała się jak dotąd poświęcić czas i środki niezbędne do tego, aby uzyskać dostęp do rynku UE za pośrednictwem mechanizmów uznawania lub zatwierdzania, ponieważ z ich perspektywy takie działanie nie jest ekonomicznie uzasadnione.

Pozaunijne wskaźniki referencyjne („wskaźniki referencyjne z państw trzecich”) są powszechnie stosowane w sektorze finansowym UE i w unijnej gospodarce realnej do analizowania rynków, zabezpieczania ryzyka i tworzenia ekspozycji inwestycyjnych. Wejście w życie nowych przepisów dotyczących stosowania pozaunijnych wskaźników referencyjnych pozbawiłoby uczestników rynku w UE dostępu do większości światowych wskaźników referencyjnych. W przypadku niektórych z nich wiązałoby się to ze znacznym pogorszeniem ich konkurencyjności w ujęciu globalnym.

Niniejsza inicjatywa służy dokonaniu przeglądu przepisów ustanowionych w rozporządzeniu i pomyślnie przeszła kontrolę zgodności z zasadą pomocniczości: w omawianym przypadku zachodzi potrzeba działania na poziomie UE, przy czym działanie na szczeblu UE generuje wartość dodaną.

Celem tej inicjatywy jest zbadanie, czy zakres unijnych przepisów dotyczących finansowych wskaźników referencyjnych, a także przepisy dotyczące stosowania finansowych wskaźników referencyjnych spoza UE są nadal adekwatne do zakładanych celów. Termin przeglądu upływa 15 czerwca 2023 r.

Komisja zaproponuje zmianę przepisów, w szczególności w celu zapewnienia, aby banki i fundusze inwestycyjne w UE zachowały dostęp do szerokiego wachlarza globalnych wskaźników referencyjnych.

Link: <https://pracodawcy.pl/rozporzadzenie-w-sprawie-wskaznikow-referencyjnych-przeglad-zakresu-i-systemu-wskaznikow-referencyjnych-spoza-ue/>

2. Ostatnia faza konsultacji - Przegląd prawodawstwa UE dotyczącego klasyfikacji pod względem zagrożeń, etykietowania i pakowania chemikaliów

Ostatnia faza konsultacji publicznych przepisów prawa UE dotyczących klasyfikacji pod względem zagrożeń, etykietowania i pakowania chemikaliów – w oparciu o analizę Rozporządzenia nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (the CLP Regulation) - wniosek dotyczący rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji,

oznakowania i pakowania substancji i mieszanin – III Etap legislacyjny – Przyjęcie przez Komisję. Ostateczny termin na przesłanie opinii to 30 marca 2023 r.

Wśród działań Europejskiego Zielonego Ładu przewidziano wzmocnienie i uproszczenie istniejących ram prawnych dotyczących chemikaliów, aby zapewnić nietoksyczne środowisko. Przegląd rozporządzenia (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin („rozporządzenie CLP”) zapowiedziano w przyjętej 14 października 2020 r. strategii w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności. Rada i Parlament Europejski z zadowoleniem przyjęły ukierunkowany przegląd rozporządzenia CLP w ramach strategii.

Ogólnie rzecz biorąc, Unii udało się stworzyć skuteczny jednolity rynek chemikaliów. Niektóre opisane poniżej niedociągnięcia lub luki w rozporządzeniu CLP uniemożliwiają jednak konsumentom, przedsiębiorstwom i organom pełne korzystanie z ochrony przed zagrożeniami stwarzanymi przez niebezpieczne chemikalia. Ponieważ UE jest zaangażowana w realizację Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 oraz jej celów zrównoważonego rozwoju (SDG), niniejszy wniosek przyczynia się do realizacji kilku SDG, w tym celów dotyczących zapewnienia dobrego zdrowia i jakości życia, wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji oraz czystej wody i warunków sanitarnych.

W ramach pakietu zmian rozporządzenia CLP aktem delegowanym zostaną dodane definicje oraz kryteria naukowe i techniczne umożliwiające zaklasyfikowanie substancji i mieszanin, które mają właściwości powodujące zaburzenie funkcjonowania układu hormonalnego („ED”); są trwałe, wykazujące zdolność do bioakumulacji i toksyczne („PBT”); bardzo trwałe i wykazujące bardzo dużą zdolność do bioakumulacji („vPvB”); trwałe, mobilne i toksyczne („PMT”) lub bardzo trwałe i bardzo mobilne („vPvM”), do ustalonych klas zagrożenia. Wpływ dodania tych nowych klas zagrożenia oceniono w ramach ogólnej oceny skutków przeglądu rozporządzenia CLP.

W kontekście realizacji Zielonego Ładu w strategii w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności określono szereg działań, które wymagają ukierunkowanego przeglądu rozporządzenia w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji chemicznych i mieszanin. W ocenie skutków przeanalizowane zostaną różne warianty nowelizacji, a na podstawie wyników tej oceny Komisja przedstawi wnioski ustawodawcze dotyczące zmiany zarówno części normatywnej tego rozporządzenia, jak i załączników do niego.

Celem konsultacji jest zebranie opinii różnych zainteresowanych stron i obywateli na temat przeglądu rozporządzenia CLP (rozporządzenie (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin). Przegląd rozporządzenia CLP zapowiedziano w strategii w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności przyjętej 14 października 2020 r. Celem tego ukierunkowanego przeglądu jest poprawa bezpiecznego stosowania chemikaliów w UE oraz uproszczenie obowiązujących przepisów dotyczących klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin.

Link: <https://pracodawcy.pl/ostatnia-faza-konsultacji-przeglad-prawodawstwa-ue-dotyczacego-klasyfikacji-pod-wzgledem-zagrozen-etykietowania-i-pakowania-chemikaliow/>

3. Stanowisko ZPPM – Działanie 01.05 Umiejętności w szkolnictwie wyższym w ramach programu FERS 2021-2027

Związek Pracodawców Polska Miedź, działając w imieniu podmiotów członkowskich, chciałby na etapie konsultacji kryteriów przed posiedzeniem Komitetu Monitorującego FERS 2021-2027 zwrócić uwagę na kilka kwestii oraz zgłosić propozycje merytoryczne, w szczególności do programu „*Nowe kierunki studiów/modyfikacja istniejących programów kształcenia – programy kompleksowe – branżowe*”.

1. W przypadku pierwszego konkursu NCBiR „*Nowe kierunki studiów/modyfikacja istniejących programów kształcenia – programy kompleksowe – branżowe*”, nasza organizacja postuluje wprowadzenie kryterium silnej premiującej współpracy Wnioskodawcy (uczelni wyższej) z organizacją zrzeszającą przedsiębiorców/pracodawców lub organizacjami biznesu (możliwość wystąpienia formalnie w projekcie kilku partnerów). W naszej ocenie trwałe partnerstwo z organizacjami pracodawców, czy izbami gospodarczymi lub klastrami zrzeszającymi firmy, przyniesie więcej korzyści i trwałych efektów, niż wdrażanie projektów samodzielnie. Realizacja projektów w partnerstwie będzie miała bardzo realny i silny wpływ na dopasowanie specyfiki zakresu i form kształcenia do danej branży lub sektora. Uważamy, że kryterium powinno być mocno punktowane (najwyżej ze wszystkich kryterium premiujących).
2. Jak wskazują badania zrealizowane przez PARP obecny rozwój firm MŚP w Polsce (stanowiących 98% struktury wszystkich przedsiębiorstw) jest w dużej mierze uzależniony od posiadanych kompetencji w zakresie możliwości przeprowadzenia transformacji cyfrowej. Globalizująca się gospodarka, powszechne procesy automatyzacji pracy i robotyzacji produkcji oraz kryzys wywołany pandemią COVID-19 jeszcze bardziej przyspieszył procesy cyfryzacji poszczególnych przedsiębiorstw oraz branż. Funkcjonujące dotychczas łańcuchy wartości uległy znaczącym przekształceniom i procesom dezintegracji czego przejawem jest szukanie nowych rozwiązań organizacyjnych w oparciu o technologie cyfrowe. Dlatego uważamy, że bardzo ważnym elementem przyszłych projektów „Nowe kierunki studiów/modyfikacja istniejących programów kształcenia – programy kompleksowe – branżowe” musi być obowiązkowy komponent cyfrowy związany z nowym modelem kształcenia studentów lub modyfikacji programu kształcenia. Komponent powinien dotyczyć wykorzystania zakresu cyfrowego lub innych rozwiązań czy narzędzi związanych z edukacją online.

Postulujemy wprowadzenie obligatoryjnego kryterium dotyczącego obowiązkowego komponentu cyfrowego w ramach Działania 01.05: Umiejętności w szkolnictwie wyższym FERS.

3. Sukces przyszłych projektów edukacyjnych w ramach Działania 01.05: Umiejętności w szkolnictwie wyższym FERS 2021-2027 w dużej mierze będzie zależeć od poziomu zaangażowania doświadczonych praktyków biznesów czy ekspertów z firm MŚP lub z dużych przedsiębiorców. Dlatego proponujemy wprowadzenie kryterium dotyczącego zaangażowania praktyków biznesu lub przedsiębiorców. Uważamy, że co najmniej 50% zajęć na wybranym kierunku studiów (po jego modyfikacji) powinni prowadzić praktycy biznesu. W naszej ocenie, kryterium może być odpowiednio punktowane (np. im większy poziom zaangażowania praktyków/przedsiębiorców, tym więcej punktów uzyskuje projekt podczas oceny).
4. Proponujemy również, aby NCBiR na etapie opracowywania kryteriów i dokumentacji konkursowej w 2023 r. wprowadził zapis dotyczący zgodności projektu lub zakresu wsparcia (nowe programy kształcenia) z wybraną Krajową Inteligentną Specjalizacją, a nie tylko Regionalnymi Inteligentnymi Specjalizacjami. Wprowadzenie takiego rozwiązania będzie komplementarne z zapisami kryterium nowego programu FENG 2021-2027 (konkurs: ścieżka SMART), który również preferuje projekty wpisujące się w Krajowe Inteligentne Specjalizacje. Tym samym, w przypadku realizacji projektów edukacyjnych z FERS nastąpi ich dopełnienie, umożliwiające lub ułatwiające osiągnięcie zakładanych celów związanych z rozwojem Krajowych Inteligentnych Specjalizacji.

Mam nadzieję, że nasze propozycje merytoryczne będą dla Państwa przydatne. Jednocześnie jesteśmy zainteresowani współpracą nad założeniami przyszłych konkursów w tym roku w ramach FERS 2021-2027 skierowanych do uczelni wyższych.

Link: <https://pracodawcy.pl/stanowisko-zppm-ncbir-dzialanie-01-05-umiejetnosci-w-szkolnictwie-wyzszym-w-ramach-programu-fers-2021-2027/>

- **Publikacje oraz inne informacje:**

1. Raport Deloitte: Global Automotive Consumer Study 2023

Global Automotive Consumer Study - kolejna edycja badania klientów branży motoryzacyjnej 2023 jest źródłem istotnych analiz, które mogą pomóc firmom ustalić właściwe priorytety zarówno strategiczne, jak i inwestycyjne. Najważniejsze wnioski dotyczą zainteresowania konsumentów przyjęciem pojazdów elektrycznych (EV), postrzegania marki i zaawansowanych technologii.

Od ponad dekady Deloitte publikuje globalne badanie klientów branży motoryzacyjnej, zawierające dane i analizy przydatne do planowania strategii działania firm z tej branży.

W tegorocznym wydaniu firma Deloitte przeprowadziła ankietę wśród ponad 26000 konsumentów w 24 krajach, w tym 1002 respondentów w Polsce, aby zbadać opinie dotyczące różnych krytycznych kwestii mających wpływ na sektor motoryzacyjny.

Rosnące koszty życia mają coraz większy wpływ na decyzje zakupowe polskich konsumentów. Nie inaczej wygląda sytuacja w branży motoryzacyjnej. Niższe koszty paliwa to mocny argument, ale dylematów przy wyborze samochodu elektrycznego jako kolejnego pojazdu, może być znacznie więcej.

W tym roku analiza Deloitte wyłoniła cztery główne trendy:

- Przejście na pojazdy elektryczne ma miejsce, ale czy postępuje wystarczająco szybko?

Zainteresowanie konsumentów pojazdami elektrycznymi rośnie. Konsumenty, pod presją hiperinflacyjnych warunków, szukają obniżenia kosztów operacyjnych. Na przeszkodzie stoi jednak wiele wyzwań, w tym zasięg jazdy, czas ładowania i koszty początkowe.

- Kryzys w branży samochodowej przyniósł jedną niezamierzoną korzyść.

Jakość produktu nadal znajduje się na szczycie listy czynników wpływających na decyzje konsumentów, jeśli chodzi o wybór marki pojazdu. Konsumenty przyzwyczajając się do dłuższego czasu oczekiwania na dostawę, potencjalnie otwierają drzwi do nowego paradygmatu "na zamówienie".

- Największym zaufaniem konsumentów cieszą się dealerzy.

Według ankietowanych, obecnie posiadana marka pojazdu jest najbardziej godna zaufania. Znaczna liczba konsumentów wskazuje również na swojego dealera serwisowego, sygnalizując ważną rolę, jaką każdy interesariusz odgrywa w łączeniu się, aby postawić klienta na pierwszym miejscu i budować relacje na solidnym fundamencie przejrzystości i wzmocnienia.

- Oferta dotycząca subskrypcji aplikacji przeznaczonych do zdalnej kontroli pojazdu może nie zdobyć popularności.

Zainteresowanie konsumentów funkcjami pojazdów podłączonych do sieci, które zapewniają aktualizacje dotyczące stanu ich pojazdu, bezpieczeństwa drogowego i kosztów utrzymania pojazdu, jest stosunkowo wysokie, ale respondenci woleliby płacić za połączone technologie w ramach początkowego kosztu pojazdu lub na podstawie użycia w porównaniu z subskrypcją.

Link: <https://pracodawcy.pl/raport-deloitte-global-automotive-consumer-study-2023/>

2. Cyberbezpieczeństwo w samorządzie terytorialnym, 29.03.2023 g. 10:00 – Webinar zoom – Akademia Rozwoju Przemysłu 4.0

Cyberbezpieczeństwo to proces, którego celem jest ochrona danych i systemów wewnętrznych przed zagrożeniami, jakie niosą za sobą ataki w przestrzeni cyfrowej. Wdrożenie odpowiednich procedur w tym zakresie pozwala zapobiec skutkom działań, które mogą wyrządzić organizacji wiele szkód. Celem seminarium jest podniesienie świadomości kadr JST o cyberbezpieczeństwie, obowiązkach wynikających z prawa oraz dostarczenie wiedzy o narzędziach, standardach i projektach w celu zapewniania cyberbezpieczeństwa w organizacji.

Podczas webinaru zostaną poruszone zagadnienia takie jak:

- Obowiązki JST w zakresie cyberbezpieczeństwa – Krajowy system cyberbezpieczeństwa;
- Projekty oraz programy dla JST – rozwój kompetencji cyfrowych;
- Cyberbezpieczeństwo w praktyce (Podstawy poruszania się w cyberprzestrzeni; Bezpieczeństwo w sieci; Zaawansowane zabezpieczenie systemów/organizacji).

Cel: Podniesienie świadomości kadr Jednostek Samorządu Terytorialnego o cyberbezpieczeństwie, obowiązkach wynikających z prawa oraz dostarczenie wiedzy o narzędziach, standardach i projektach w celu zapewniania cyberbezpieczeństwa w organizacji.

Link: <https://pracodawcy.pl/cyberbezpieczenstwo-w-samorzadzie-terytorialnym/>

3. Legal Alert KPMG: Zmiany w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy

W dniu 27 stycznia 2023 r. opublikowana została ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw. Wprowadza ona istotne zmiany do wcześniej obowiązujących regulacji, w tym przedłuża ważność dotychczasowych tytułów pobytowych obywateli Ukrainy, przewiduje zmianę zasad dotyczących ich pobytu na terytorium Polski oraz swobodnego i wielokrotnego przekraczania granic RP.

Nowe przepisy, poza pewnymi wyjątkami, weszły w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia, przy czym między innymi przepisy dotyczące pobytu na podstawie wizy krajowej i zezwolenia na pobyt czasowy zyskały moc wsteczną od 1 stycznia 2023 r.

Ograniczenia w zakresie korzystania z ochrony czasowej w Polsce oraz zmiana zasad uzyskiwania numeru PESEL

Pobyt obywateli Ukrainy, którzy w związku z działaniami wojennymi w Ukrainie przybyli legalnie do Polski w okresie od dnia 24 lutego 2022 r. i zadeklarowali zamiar pozostania na jej terytorium, uznawany jest za legalny w trybie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (dalej zwanej „specustawą”). Nowe regulacje wyłączają stosowanie powyższej zasady w stosunku do obywateli Ukrainy, którzy korzystają z ochrony czasowej na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej przyznanej z powodu działań wojennych prowadzonych na Ukrainie. Pozostaje to w zgodzie z unijnymi przepisami dotyczącymi udzielania tzw. ochrony tymczasowej, która przysługiwać może jednocześnie tylko w jednym państwie członkowskim (z możliwością późniejszej zmiany) oraz zapobiega nadużywaniu środków pomocy przez osoby, które mają już zapewnione warunki bytowe w innym państwie.

Skrócony został także termin przewidziany na rejestrację pobytu obywatela Ukrainy w Polsce z dotychczasowych 90 dni do 30 dni liczonych od dnia wjazdu. W konsekwencji obywatele Ukrainy będą mieli mniej czasu na złożenie wniosku o nadanie numeru PESEL, który obecnie wymagał będzie także wskazania daty i miejsca przekroczenia granicy zewnętrznej strefy Schengen oraz złożenia oświadczenia o braku posiadania tytułów pobytowych w Polsce lub objęcia inną formą ochrony.

Jednocześnie, zgodnie z nowymi przepisami numeru PESEL z przypisanym mu statusem „UKR” nie będą mogli posiadać cudzoziemcy będący obywatelami państwa członkowskiego Unii Europejskiej. W przypadku tych osób status „UKR” będzie zmieniany na status „UE”. Natomiast m.in. w przypadku wyjazdu obywatela Ukrainy z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres powyżej 30 dni będzie on automatycznie pozbawiony statusu „UKR” i tym samym uprawnień wynikających ze specustawy. Ponowne nabycie tego statusu będzie możliwe, o ile będą spełnione przesłanki ustawowe.

Elektroniczny dokument pobytowy i usprawnienie kontroli przekraczania granicy

W związku z wprowadzanymi zmianami, dokument elektroniczny dostępny w ramach publicznej aplikacji mobilnej Diia.pl uzyskał status dokumentu pobytowego, który potwierdza prawo obywatela Ukrainy do pobytu na terenie Polski. Wraz z dokumentem podróży, uprawnia on natomiast do wielokrotnego przekraczania granicy bez konieczności uzyskania wizy. Przyjęte rozwiązanie powinno usprawnić kontrolę graniczną.

Pozwoli ono także na usprawnienie weryfikacji okresu pobytu obywateli Ukrainy poza granicami Polski. W rejestrze prowadzonym przez Straż Graniczną, przechowywane będą informacje dotyczące faktu złożenia wniosku o nadanie numeru PESEL oraz przekroczenia granicy wjazdowej i wyjazdowej z Polską. Informacje te pomogą zweryfikować, czy obywatel Ukrainy opuścił terytorium Polski na okres powyżej 30 dni, po którym uprawnienia nadane specustawą przestają mu przysługiwać.

Zniesienie uproszczonego trybu udzielania zezwolenia na pobyt czasowy i przedłużenie ważności tytułów pobytowych

Wraz z nowelizacją uchylono przepisy przewidujące dla osób objętych specustawą uproszczony tryb udzielania zezwolenia na pobyt czasowy. Ustawodawca uznał bowiem, że potrzeba uzyskania dokumentu potwierdzającego prawo do pobytu na terenie Polski oraz swobodnego przekraczania jej granic, zaspokojona została elektronicznym dokumentem Diia.pl.

Możliwość wydania elektronicznych dokumentów Diia.pl nie została przewidziana dla obywateli Ukrainy, którzy przebywali na terytorium Polski przed dniem 24 lutego 2022 r. Ta grupa będzie mogła natomiast skorzystać z prawa do przedłużenia legalnego pobytu oraz korespondujących z tym prawem dokumentów pobytowych na mocy ustawy.

Legalność pobytu na podstawie wizy krajowej, zezwolenia na pobyt czasowy, wizy Schengen, czy w ramach ruchu bezwizowego, która upłynąć miała w okresie od 24 lutego 2022 r., przedłużona została z mocy prawa do dnia 24 sierpnia 2023 r. Do upływu tej daty, za legalny uznaje się także pobyt w Polsce obywateli Ukrainy, którzy w okresie od 24 lutego 2022 r. byli zobowiązani do opuszczenia terytorium Polski lub dobrowolnego powrotu.

Nowelizacja wprowadziła również przepis chroniący obywateli Ukrainy w przypadku, gdy nie spełniają oni wymogów udzielenia im zezwolenia na pobyt czasowy ze względu na deklarowany cel pobytu, gdy okoliczności stanowiące podstawę ubiegania się o to zezwolenie nie uzasadniają ich pobytu na terytorium Polski przez okres dłuższy niż 3 miesiące, lub gdy zachodzą okoliczności uzasadniające odmowę udzielenia im zezwolenia na pobyt czasowy. Takim osobom co do zasady będą udzielane zezwolenia na pobyt czasowy na okres 1 roku.

Na koniec warto także wskazać, że poprzez wprowadzenie wyjątku do przepisów ustawy o cudzoziemcach regulujących zasady udzielania zezwoleń na pobyt czasowy i pracę, na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji oraz na pobyt czasowy w celu prowadzenia działalności gospodarczej, od 1 kwietnia 2023 r. o zezwolenia te mogą ubiegać się m.in. także obywatele Ukrainy objęci ochroną tymczasową w myśl specustawy.

Nowe przepisy, poza pewnymi wyjątkami, weszły w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia, przy czym m.in. przepisy dotyczące pobytu na podstawie wizy krajowej i zezwolenia na pobyt czasowy zyskały moc wsteczną od 1 stycznia 2023 r.

Więcej informacji: <https://pracodawcy.pl/legal-alert-kpmg-zmiany-w-ustawie-o-pomocy-obywatelom-ukrainy/>

Źródło: EUR-Lex, Komisja Europejska, Deloitte Polska (Deloitte Touche Tohmatsu Limited), Centrum Cyberbezpieczeństwa, KPMG Sp. z o.o (KPMG Law Bajno Stopyra sp.k.).